

SAMOBORSKI LISTI

Ljetovališni vjesnik.

„Samoborski list“ izlazi 1. i 15. u mjesecu.

Pretplata na cijelu godinu stoji K 4.—, na pol godine 2 K, na četvrt godine 1 K. S poštom ili s dostavom u kuću 48 fil. na godinu više. U Ameriku K 1:40 na godinu više. Pojedini broj stoji 20 filira.

Vlasnik i odgovorni urednik: M. Kleščić.

Uprava nalazi se na Trgu Leopolda Salvatora br. 18.

Oglase prima uprava, a plaća se za petitni redak u redakcijском dijelu po 20 fl. u oglasnom 10 fl. Za oglase, koji se više puta uvršćuju, daje se znatan popust.

Noveći i rukopisi šalju se uredništvu „Samoborskog lista“. Neplaćena se pisma ne primaju. Rukopisi se ne vraćaju.

God II.

U Samoboru, 11. lipnja 1905.

Br. 12.

U Samoboru, 11. lipnja.

U lijepom našem Samoboru, gdjeno se providnost božja, kada je dovela Hrvata u njegovu novu domovinu i metnula ga na tako opasno mjesto, osmjejhulna, pa odsmijeh božje ljepote ostao na širokoj ravnici, razlio se po zelenim i šumnatim glavicama i brežuljcima, ostao u tihom gorskom vjetriču i u žuboru potoka, prelio se po vedrom nebu pa titra kada se spusti ugodna i hladovita samoborska noć; u umiljatom Samoboru, gdje su vazda tražili odmora i otpočinka ljudi srca i osjećanja, gdje je plameno oko Ljubičino razgorjelo pjesničku dušu Stankovu i izmamilo divne Gjulabije; gdje se ispod mirisave lipe otvarao pogled na nebeska vrata, gdje je poletni Livadić zapjevalo ko prvi slavulj domaćega luga: tu danas slavi naša „Jeka“ trideset godina opstanka svoga. Velik je to komad života za čovjeka pojedinca, ali je velik i u životu jednoga malenog naroda, koji se istom uzeo da budi i da protire sane oči.

Pjesmom otpočinje doba našega duševnoga i kulturnoga preporodaja. Ona se sad mekana i puna čežnje, bola i nadanja, sad gromovita, žarka i osvetna zavlacija u srce i u duše, topila led drijema i nehaja, povijala se po krvavim poljanama prošlosti, verala se uz mahovito stijene i kamenje propalih dvorova i gradova, vapića osvetu za proljevenu krv, tražila platu za stare dugove, što ih svjetska pravda odavno ne plaća narodu hrvatskomu. Razbijala se magla i tama, prosijavalio i bijelilo se nebo, navještajući zoru novomu, boljemu danu.

Nije prazna riječ, ako se ustvrdi, da nam je pjesma načinila mjesta u umnom kolu prosvijetljenih naroda. Pa moć pjesme, pjesme svete i srčane, što se kida od srca, lomi s duše, zadaja krviju i mesom, moć takove pjesme nije ni danas izgubila svoje sile i snage, ona je i dandanas čista i neokajana kćerka neba, što čuva svijet da ne zagazi sasvim u kao materijalne i sebične propasti, da ne izgubi najveće idejale, koji jedini mogu da vode malene narode kroz pustinju života u zemlju obećanu, u zemlju narodnoga ujedinjenja, narodne duševne i ekonomske slobode.

Pa kako da ne bude za naš maleni Samobor dan sveopće radosti i veselja, dan slave, kada uzmemo na oko, da je kroz trideset teških i mučnih godina naša „Jeka“ vršila svoju visoku zadaću, pjesmom dizala i snažila klonule, čeličila glasovima hrvatske pjesme one, koji nijesu nikada sagnuli koljena pred dušmanima naroda hrvatskoga.

Ko da zaboravi one duboke i čuvstvene časove, kada skladni glas „Jeke“ provrije iz punih grla u ubavom Anin-dolu, trese lišćem šumnatih grana, talasa šarenim cvijećem, odbija se o gole zidine staroga grada, trese srcem i dušom a veselo se oko k nebu povija i zahvaljuje, što je Hrvatu dao tako dražestan komadić domovine.

Ili kada snijeg pritisne brda i doline, stegne ledom hladjanu Savu, mrzne kamenje starinskih kula, a u ugodnoj sobi „Jekine“ dvorane zaori iz junačkih grudiju hrvatska pjesma, ko proročki glas, da iza zime dolazi proljeće, da iza tamnice sviče dan slobode, da na rukama robu pucaju okovi, ako srce nije zamrlo, ako se krv nije sledila, ako u oku imade vatre i žara.

I nije dosta ni velika knjiga, da se u njoj ispišu zasluge naše „Jeke“ pa nije ni potrebno. One su upisane u hiljade i hiljade zahvalnih srdaca, što hrvatski osjećaju i što ljube svoju grudu. „Jeka“ je mezimče samoborsko, ona mu je duša, kojom diše u svom patriotskom radu; ona mu je srce, kojim čuvstvuje za svetinje naroda svoga. Ona je odziv plemenite duše, ona je jeka najsvetijih osjećanja.

Mnogi članovi njezini leže danas u hladnom grobu, ali duše njihove slažu pjesmu, slave s nama slavu, mole za narod svoj i sreću njegovu.

A kojima jošte božije sunce sja, kojima jošte duša gori na oltaru domovinskih idejala, neka im današnja slava tu svetu vatu novim žarom podstakne, neka još dugo i dugo hrvatskom pjesmom duše napajaju, srca plemene, neka ruše i obaraju, što je gnjilo i trulo, neka siju sjeme ljubavi, mira, bratske sloge i patriotskoga rada.

Kada je Samobor najljepši lug u hrvatskoj zemlji, budimo i mi, braćo, dostojni slavuj u tom lugu.

Pjesma naša neka bude vazda sveta i zanosna, neka razvija slobodna krila, nek ljubi svoje, neka nikada ne drhtne pred tudnjim glasom, neka se nikada ne pokloni pred dušmaninom i onim, što se trga o našu muku i znoj, o baštinu otaca naših, koju moramo postrošćenu da ostavimo djeci svojoj. Sve, što u Hrvatskoj od Drave dolje niz obale zelene Neretve, uz kameni Jadran i šumovitu Drinu hrvatski osjeća, sve je danas duhom u našem Samoboru, sve se s nama slaže u jednu pjesmu, zbijaju u jednu vrelu i vruću želju, da žive naša „Jeka“, da lista i cvate, da radja kao i dosada rodom hrvatskim!

Ječi jeka od gradine stare
Ori pjesma, do neba se diže:
„Jeka“ danas svoju pjesmu pjeva
Zvuk joj snažni diljem roda siže.

Pjesmu njenu sveti zanos krije
Polet, ponos muževni je puni;
Stijeg je svjetli dignula visoko
Lvor slave vjenča ga i kruni.

Pred trideset godinica dugih
Pjesmom domu prvi put se javi,
Iza teških i radosnih dana
Danas slavu pobjednicu slavi.

Prijetile su oluje i bure
„Jeka“ cilju služila je svomu,
Pjevala je pjesmu ponositu
Na čast rodu, na čast svomu domu.

Katkad snaga jenjala joj časkom
Iskra laka još po koja tinja,
Al' zamalo — evo nova plama
Ori pjesma, slušat je milinja.

Pa je danas svijesna svoje snage
Donije ploda prvo zrnce malo,
Drvce sitno razgranilo grane,
Krepko stablo divno ojačalo.

Čast ti bila, dična naša „Jeko“
Na svanuću tridesetog ljeta,
U tvom radu za domaju dragu
Nek' te svagda divna sreća sreta.

Čast i svjema muževima vrlim
Što ti prvu iskru iskresaše,
Svjema, što te sa pregnućem duše
Podigoše, brižno njegovaše.

Pjevaj dalje pjesmu rodu svomu
— S njim je biće spojeno ti cijelo —
Stijeg svoj svjetli slavom ovjenčani
Diži uvijek ponosno i smjelo!

Bogumil Toni.

Izvanredna glavna skupština hrv. pjev. društva „Jeko“.

U nedjelju, dne 4. lipnja održana je izvanredna glavna skupština „Jeko“. Skupštini su prisustvovali svi pjevači „Jeko“ kao i nekolicina podpirajućih članova.

Potpredsjednik otvara skupštinu i moli g. Bahovca, da vodi zapisnik, budući da je društveni tajnik bolestan. Gosp. Bahovec uzima riječ, te predlaže skupštini, da se današnja provizorna uprava promijeni i da se g. Kleščić izabere za predsjednika, jer kod proslave ne možemo biti u provizoriju. Znade, da je već kod glavne skupštine g. Kleščić odbio ovu čast, nu sada ga moli, da je u interesu društva prihvati. Skupština prima jednoglasno prijedlog. — Predsjednik zahvaljuje na počasti, te u poduljem govoru spominje zasluge g. Milana Langa i predlaže ga za začasnoga člana. Skupština prima oduševljeno ovaj prijedlog i ovlaštjuje predsjednika, da dade izraditi diplomu, koja će se na dan proslave predati g. Langu.

Cita se poziv pjev. društva „Sloga“ u Zagrebu za njezinu proslavu, koja će biti u kolovozu. Zaključuje se prisustvovati u potpunom broju. — G. Pavlović predlaže zahvalujući sadanju zborovodji, koji je najviše doprineo, da se može održati 30 godišnjica. Skupština pozdravlja veoma burno svoga zborovodju.

G. Bahovec predlaže, da se umoli poglavarstvo, da izda proglašenje na gradjanstvo, da okiti kuće za svečani doček na 11. lipnja, zatim da stavi toga dana općinsku vijećnicu „Jeki“ na raspolaganje, budući, da mi nemamo nikakvih većih prostorija. G. Kompore predlaže, da se na dan proslave okiti Livadićeva ploča. Prima se.

Zatim je uredjen točan program za proslavu, koji će se litografirati i razdijeliti medju pjevače. Za okiće „Jekine“ zastave izabire se gdje. Malvina Kleščić, a gdjice: Dragica Filipec, Olga i Milka Cizel, Marica Lang i Julka Levak, da okite barjake ostalih društava.

Uz poklike predsjedniku zaključena je skupština.

Sjednica trg. zastupstva održala se 6. o. mj. Nazočno 15 odbornika, a od strane kod oblasti pristav g. Š. Benak.

1. Za buduće trogodišnje razdoblje izabiru se za mjesnoga suca Ivan Levicar, za zamjenika Franjo Oslaković i za prisežnike Franjo Bastijančić, Franjo Bedeničić, Antun Bišćan, Mijo Božić, Nikola Čebušnik, Vjekoslav Drušković, Vjekoslav Grgas, Franjo Golešić, Ivan Gollner, Janko Herceg, Franjo Hrčić, Juraj Jurčić, Janko Kompare, Mijo Kokman, Gjuro Lesec, Mijo Mahović, Mijo Noršić, Janko Budi str., Antun Razum, Filip Šimec, Janko Valečić, Ignac Stiplošek, Josip Žibrat i Josip Žitković. — 2. Uredjenje sajmišta za svinje u smislu otpisa vis. vlade kao i raspravljanje prijedloga g. Presečka radi preloženja sajmova upućuje se gospodarskom odboru. — 3. Ispravnjeno mjesto blagajničkoga pisara i ovrhovoditelja podjeljuje se Vjekoslav Juratović. — 4. Prihvaća se ponuda Jurja Planinčića za gradnju škarpe uz potok Gradnja kod Hamora za 2 K 40 f. od m². — 5. Andri Nagodu prodaju se mjesta na groblju za 5 osoba za cijene, koje su po statutu odredjene. — 6. Zaključuje se, da će općina kao moralno tijelo pridonijeti 1° troška za taracanje korita potoka „Gradnje“ od Grgasovog do Štigličevog mlini. Vis. vlada zamolit će se, da ostali trošak podmire zemlja. — 7. Bilježnik i upravitelj Čop predlaže, da se zaključkom zastupstva zamoli vis. vlada za što skorije rješenje utoka proti listinama za izbor trgovinskog zastupstva, kako bi se što prije došlo do izbora načelnika, jer je poslovima upravitelja preopterećen. Prima se. — Bilježniku se za vršenje upravitelske službe naknadno određuje polovina načelničke plaće. — 8. Poslije toga održana je sjednica gospodarskoga odbora radi konačnoga uredjenja novo osnovanoga šumskoga biljevišta i rasadnjaka za drvorede i parkove, u kojoj je g. kot. Šumaru Szentgyörgyu izjavljeno po odboru polivalno priznanje za njegov vještački i požrtvovni rad oko ove lijepe i korisne uredbe.

Naši dopisi.

U Rudačima, 6. lipnja.
(Sveta potvrda). 31. prošlog mjes. oko 5 sati poslije podne sakupili su se rudarski župljeni kod župnoga dvora, da pričekaju pres. gosp. biskupa, koji je došao sa Kotara na sv. potvrdu u Rude.

Kod župnoga dvora podignut je bio slavoluk sa natpisom: „Dobro došao“ te geslom Sv. Oca p. Pije X. „obnoviti sve u Isusu Kristu“ i dr. Ant. Starčevića: „Bog i Hrvati!“ Tim je htio mjesni župnik svomu puku prikazati, da će sreću vremenitu i vječnu samo tada postići, bude li jedno i drugo slijedio. — Kod slavoluka smjestio se župnik sa susjednim svećenstvom. Uz njih poređaše se ovjenčane djevojke gorućim svjećama u ruci sa slikom bratovštine sv. Krunice, školska mladež, stare rudarske bratovštine i ostali župljeni. — Biskupa je oslovio mjesni župnik vatreno i srdačno. Spomene: kako je to za nj ozbiljan i radostan čas. Ozbiljan, jer ga opominje, da će tako jednoć sa pukom stupiti na sud pred vječnoga suca i moli biskupa, neka sada strogo sudi njegovo upravljanje, kako bi mu što blaži bio onaj sud vječnoga suca. Radostan mu je pak taj dan, što za 15godišnjega svojega župnikovanja slavi sada prvu svoju sv. firmu, i što može kod nje pozdraviti baš one, koji su mu mili i dragi. Iza toga pozdravila je biskupa djevojčica Ivka Štengel-Grabnerova predavši mu kitu cvjeća, što je biskupa ugodno dirljulo.

Klicajući ostali rudarski župljeni svome biskupu srdačni „živio“ počnu se redati u procesiju, koja se s ostalim obredima svršila u župnoj crkvi. Na večer oko 9 sati upriličili su rudarski župljeni svečanu serenadu u čast visokoga gosta. Pred župnim je dvorom zasjalo do 100 lampiona, pučka glazba zasvirala i hrvatska pjesma zaori. — Biskupa je ovdje oslovio župljanin Janko Prosoli.

Drugi dan svrši presv. g. biskup sv. potvrdu uz, hvala Bogu, najkrasnije vrijeme. Primile su 753 duše sakramenat sv. potvrde.

Da je ova svečanost lijepo uspjela i duboki utisak kako u puku, tako u časnim gostima ostavila, velika je zasluga podvrškog opć. poglavarstva, napose gosp. V. Pavlovića bilježnika i mjesnoga učitelja g. St. Dobrinića, te trgovca i posjednika iz Samobora g. Presečkoga, koji su sve to brižno, radosno i krasno upriličili: prvi,

lampioni.

Svima Bog plati, a od rudarskih im župljana srdačna hvala!

Domaće vijesti.

30 godišnjica „Jeko“. Naše pjevač. društvo „Jeka“ marljivo se sprema, da što ljepše i časnije obavi proslavu svoga jubileja. Njezin poziv našao je u Zagrebu i nekim bližim mjestima živa odziva. Sva zagrebačka pjevačka društva korporativno će učestvovati svečanosti. I braća Slovenci s veseljem će pohrlići k nama, napose sl. „Čitalnica“ sa svojim mješovitim pjevačkim zborom i vojno-veteransko društvo iz Brežica. A nadamo se, da nas i Krško ne će zaboraviti. Doći će preko 250—300 pjevača. Žalimo, što ne dolaze svi u jutro, nego će n. pr. „Kolo“ i braća Slovenci doći poslije podne. Osobito se veliko zanimanje pokazuje za koncerat u Aninu perivoju. Bit će to pravo natjecanje prisutnih pjevačkih družina, a lijep glazbeni užitak za slušače. Ne sumnjamo zato ni najmanje, da će biti u Samoboru i jednoga Hrvata i Hrvatice, koji ne bi prisustvovali ovoj pjevačkoj svečanosti. Ovaj koncerat bit će slavlje krasne hrvatske pjesme, kojom treba da se ponosi svaki, tko u srcu svome osjeća barem mrvu rodoljubnoga čuvstva. Tim će građanstvo samoborsko iskazati svoju počast hrvatskoj pjesmi i njezinim pokretačima dragim našim gostovima, a odužit će se i svojoj „Jeki“, koja je 30 godišnjom svojom borbom za opstanak zasluzila barem ovu malu žrtvu. Ne dajmo, dakle, da nam i opet s nehaja našeg starog padne mraz na obraz! Rasporod današnje proslave već smo objavili, a sada donosimo program koncerta, koji će se poslije podne izvoditi u Aninu perivoju:

1. Rosini: Potpurija iz opere „Vilim Tell“. Svira domaća glazba.
2. Gj. Eisenhuth: Spas brodara. Pjeva „Jeka“.
3. Vj. Ružić-Rosenberg: Bože živi! Pjeva „Kolo“.
4. Horejšek: Jadna draga. Pjeva „Mladost“.
5. P. H. Sattner: Pozimi iz šole. Pjeva mješoviti zbor „Čitalnice“ iz Brežaca.
6. V. Novak: Doma kras. Pjeva „Sloboda“.
7. Iv. pl. Zajc: Diži se iz sna! Pjeva „Sloga“.
8. Gj. Eisenhuth: Laku noć. Pjesma za tenor i bariton solo uz pratnju zbora.
9. G. M. Štengel-Grabnerova: Izjavljeno po odboru polivalno priznanje za njegov vještački i požrtvovni rad oko ove lijepe i korisne uredbe.
10. Hajdrich: More adrijansko. Pjevaju zajedno sva prisutna pjevačka društva.
11. Vilhar: Slovenski i Hrvat. Svira domaća glazba.

Sv. potvrda. Presvjetli gosp. dr. Ivan Krapac dočekan je u Samoboru na 1. o. m. po odredjenom programu, kako smo ga javili u posljednjem broju našega lista. U Rudarskoj draži pozdravio je biskupa opć. upravitelj g. Cop, a kod slavoluka župnik g. Forko biranim riječima. Biskup je toplo zahvalio istaknulji, kako rado dolazi u starodrevno naše trgovište, da vrši uživeno svoju misiju. K dočeku su prisustvovali zastupnici ovdješnih oblasti i ureda, škole, društva s glazbom i oveći broj drugog općinstva. Kod dočeka se našao i predstojnik pravosudja pres. g. Marjanović, koji se slučajno ovdje desio u početku kod svoga zeta g. Franje Reizera ml. — Biskup je posao u ophodu u crkvu, gdje je obavio propisane molitve i održao kratku povijed, a zatim se oputio u školu i prisustvovao katehizaciji mladeži, s kojom je bio vrlo zadovoljan. Još isti dan podijelio je biskup sv. potvrdu školskoj mladeži, dok je drugi dan potvrdjivao ostale župljane. Ukupno je bilo 2094 potvrdjenika. Toga je dana služio presv. gospodin biskup svečanu sv. misu uz veliku assistenciju domaćeg i okolišnog svećenstva. I gosp. prebendar Starec potudio se u to ime iz Zagreba, da uveliča ovu crkvenu svečanost. Na koru je pjevalo hrv. pjev. društvo „Jeka“ pod ravnateljem svoga zborovodje g. Buzine. U 2 sata bio je svečani objed u žup. stanu, iza kojega je biskup posjetio ovdješnji samostan i učinio posjet gg. kop. upravitelju Senoi i kot. sucu Lj. Sovi, te je u pol 6 sati ostavio Samobor zahvalivši još jednom svjemu na lijepom dočeku, za kojega je izjavio, da je bio najljepši, što ga je doživio na svome putovanju. Presv. gosp. biskup ispratili su do sv. Nedjelje: kot. upravitelj g. Šenoa i domaći župnik, a od strane općine i zastupstva gg. Cop, dr. Milan Bišćan i Stj. Vuković. Još nam je spomenuti, da je u večer na dan dolaska biskupova priredila glazba pred župnim stanom serenadu,

okćeno narodnim trobojnicama.

Umirovljenje kr. velikog župana. Njegovo Veličanstvo uvažilo je molbu kr. velikog župana županiye zagrebačke, presvjetloga gosp. Bude pl. Budisavjevića i umirovilo ga, te odredilo, da mu se zamnogodisnje vjerno i izvrsno službovanje Previšnje priznanje do znanja stavi.

Imenovanja i premještaji. Perovodni vježbenik g. Šandor Benak imenovan je kot. pristavom kod kr. kot. oblasti u Jastrebarskom. — Prav. vježbenik g. Fileus Jurčić imenovan je prišnjom u opsegu banskoga stola. — Prišnjom kot. suda gosp. Dr. Vlatko Maček premješten je u istom svojstvu kot. sudu u Ivanec.

Bivši kod. predstojnik u Samoboru g. Julije pl. Junković premješten je od županijske oblasti u Ogulinu k onoj u Zagrebu.

Dar samoborskih gospodjica i gospodjica hrv. pjev. društvu „Jeki“. Samoborske gdje. i gospodjice poklonile su „Jeki“ krasnu vrpcu od bijele svile, kojom će se uresiti na dan proslave društveni barjak. Vraca nosi natpis „Samoborke — „Jeki“ 1905.“, a predat će se poslije svečane mise na trgu po gdijicama. Dragici Filipe, Olgi i Milki Cizl, Marici Lang i Julki Levak društvenom predsjedniku, pa će je zatim gdje. Kleščić staviti na barjak. Vraca je krasno i iz blagonaklonosti prema „Jeki“ izvezla gdjica. Slavka Franić.

Spomen-spis „Jeki“. Posebni svečanosni odbor predao je po 1 egzemplar „Spomen-spisa“ krasno vezanog i u zlatorezu svim onima, koji su osobitih zasluga stekli za društvo. Knjižice su predane: gdjama: Anki Bahovec i Regini Kocuvan (kao suprugama bivših predsjednika „Jeki“), gg. Franji Bahovcu, Dr Milanu Biščanu, Ratku Buzini, Dr. Gjuri Horvatu, Mirku Kleščiću, Milanu Langu i Samoboskoj štedionici. Poštom je odašan uvezani spomen-spis gg. prof. Vjek. Klaiću, Ferdi Reichertzeru i Ivanu pl. Zajcu.

Posveta skladbe prvom predsjedniku „Jeki“. Došla nam je do ruku pjesma pod natpisom „Pozdrav gradu Samoboru“ spjevalo Ivan Zahar, a glazbotvorio Ivan pl. Zajc. Ova je pjesma prvi put pjevana kod banketa „Jeki“ 13. rujna, 1875., a posvetio ju je zasluzni glazbotvorac prvom predsjedniku „Jeki“ gosp. Franji Reizeru st. Taj je četveropjev uglažben 1 sat prije banketa u vrtu g. Reizera, a kasnije je u gostonici grada Trsta spjevalo pjesmu g. Zahar za ovu skladbu. Pjesmu su pjevali na banketu gg. Ivkanec, Gjurkan, Gjuro i Jos. Eisenhut, Milan Kruščić i prof. Švarc.

Hrv. pjev. društvu „Jeki“ poklonio je prebendar zagrebački gosp. Antun Starec 10 K. — „Banka i štedionica g. Ivana Levičara“ darovala je 30 K.

Sa samoborske željeznice. Na dopis, što smo ga donijeli pod ovim natpisom, poslala nam je uprava samoborske željeznice ispravak, u kome tvrdi: da nije istina, da je pomenuta seljakinja premila sa sobom vreću kukuruze od 12 kg., već da je bila teška 50 kg.; da nije konduktor strogo napao dotičnu ženu, već da joj je učitivo i odrešito kazao, da se kukuruz posebno predati im; da se nije našao konduktor na njezin prijedor uvrijedjen, već joj je jedino kazao, da će je s robom predati postaji Zagreb; da nije istina da je seljakinja urednom potvrdom svoju nevolju konduktoru iskazala, kao što nije istina ni to, da bi suputnici medju sobom bili nekoliko groša skupili te ih seljakinja poklonili. Dopisanik da je cijelu stvar pretjerano i zlobno na javu iznio.

Prim/ka urednik. Donijeli smo ovaj ispravak i prepričamo našem dopisaniku, da se na nj osvrne, drži li to nužnim. Što se nas tiče, mi smo u priliki da ustanovimo prema navodima tada naznačnih, vjerodostojnih osoba, kako je potpuna istina, da je dotična seljakinja pokazala svjedočstvo stručnosti konduktoru, iz koje je moglo razabrati, ako je bio, da je dotična bez svakoga sumnje. Suputnici su pak u istini skupili nešto sveto u kupeju i poklonili je plaćajući starici, da piati priborju za kukuruzu. — Neka nam oprosti si. uprava: o „učitosti“ stanovitoga konduktora vrlo sumnjamio i mi sami, budući smo dali više mreže na njegovu nadušnost, koju pokazuje prema putnicima. Našeg dopisanika poznamo lječno, pak mu uprava krivo čini, notedi mu podminali bilo kakvu zlou u čitavoj ovoj stvari.

Prosječna.

Primili smo:

Osvrt na 30 godišnje djelovanje „Hrv. pjev. društva „Jeki“. Za proslavu 30 godišnjice napisao tajnik Milan Lang. Tisk E. Košaka. — Ovu je knjižicu izdao odbor „Jeki“, a počet će je danas raspaćavati za cijenu od 60 fl. Zgodna je bila misao „Jeki“, koja se zakasnila na izdanje ovog spomen-spisa, koji će upoznati i direk-

kojima ona najviše hvale duguje za svoj život i uspjehe. G. Lang crta nam u ovoj knjižici vjerno sve znatnije dogadjaje, koji su se zbili u životu „Jeki“, ističe zgode i prilike, koje su povoljno utjecale na društveni razvitak ili ga mjestimice sprječavale, te nam osvjetljuje objektivno i nepristrano rad onih muževa, koji su najviše uzradili oko Jekina napretka. Nijesu to suhoparni podaci, kojima često obiluju knjižice ove vrste, već živa i iscrpljiva povijest jednoga kulturnoga društva, pisana zanimljivošću i toplinom srca, kaku nam je mogao podati na ruke samo ovako revni i neutrudivi tajnik kao što je g. Lang, koji u ovome svojstvu djeluje već punu 21 godinu u društву. On je s „Jekom“ živio i disao; s njome se radovao i patio, uz nju bio u najsvjetlijim trenucima i ne ostavliao je u najcrnijim njenim danima, a otuda i ona ljubav, kojom odiše svaka stranica ovog njegova netom izasloga djelca.

„Spomen-spis“ sadržaje i slike dojakošnjih predsjednika i zborovodja društvenih a to su: Vanjek Josip, Reizer Franjo st., Dr. Kocuvan Franjo, Bahovec Marko, Kleščić Mirko, Dr. Horvat Gjuro, Buzina Konrad i Lang Milan.

Na koncu se knjižice izriče blagodarnost najrevnijim prvacima „Jeki“: osnovaču njezinu Josipu Vanjeku, koji ju nije zapustio ni u kojoj zгодi i nezgodi, pa ni onda kad je umjesto hvale primao nezahvalnost; Franji Bahovcu, koji je 27 godina bio savjesni blagajnik „Jeki“ te je i materijalno podupirao u svakoj njezinoj neprilici; Franji Reizeru st., koji je „Jeku“ vodio i upravljao u prvim godinama života, i dru. Gjuri Horvatu, koji je preuzeo njezino predsjedništvo u najodlučnijem času, „koji je značio za „Jeku“ biti ili ne biti“ i sretno je opet priveo na put oduševljena rada. G. Lang spominje zahvalno i pok. Marka Bahovca, nezaboravnoga dobrotvora „Jekina“, no najboljnije se doimlju reci posvećeni Josipu Vanjeku, jer se vidi, da su pisani još za života neprežaljenoga pokojnika i u času kad se još svatko nadoao, da će „Jeka“ na dan svoje slave pozdraviti u svojoj sredini svoga osnovača i prvoga zborovodju. Medjutim sudbina je drugočiće htjela.

Spomen-spis „Jeki“ toplo preporučujemo. Dužnost bi bila svakoga Samoborca, da ga nabavi, da tako pomogne „Jeki“ kako bi si barem donekle naknadila trošak, što ga je imala oko štampanja i opreme ove knjižice.

Maksim Gorkij: U tamnici. Preveo M. L. Zagreb. Naklada knjižare Mirka Breyera. Cijena 30 fil. — Ime je Gorkijevo već danas besmrtno, a književna se njegova slava raširila diljem čitavoga prosvjetljenog svijeta. U najnovije doba i za poznatih dogadjaja u Rusiji pobudio je pozornost i svojim tamnovanjem, a njegovo djelo pod gornjim natpisom prevedeno je u malo dana gotovo na sve jezike i raspačano u stotinu tisuća egzemplara. Gorkij opisuje u ovoj knjizi živim bojama grozot ruske tamnice sa svim njezinim odvratnim prilikama i bezdušnim uredbama.

Nikola Nikolajević (mlađi): Na gubi-Hitu. S originala preveo Rad. Cijena 60 filira. Sisak. Tisak i naklada knjižare S. Junkera.

Pisac, koji živi danas u Ženevi, raspravlja vrio slobodnim načinom o savremenim pitanjima u Ruskoj, pojmenice o ratu, ustavu, radničkom pitanju, o štampi i slobodi tiska i o zahtjevima ruskoga naroda. — Prevodilac doda je knjizi još i životopis autorov.

Gospodarstvo.

Vrijeme kositre.

(Svjetak).

No s cvatnjom već nastaje u djelatnosti biljaka života neka promjena: počnu se naime razvijati oplodni organi, pa k njima sada pritiče najveća čest sokova. Biljka doduše ni tada ne prestaje crpti novu hranu žilicama iz zemlje i lišćem iz uzduha; ali — kako već rekli smo — sve ovo ponajviše troši biljka na izgradnju i opremu svoga sjemena. Naravno je po tom, da će plodni organi uslijed toga svaki dan biti bogatiji gradjevnim sokovima, ali zato istodopće ponestaje sve više tih sokova u ostalim čestima biljke, napose u stabljici i lišću. Uslijed toga pak biljkine stanice otvorenju, odrvenjuju, a to znači, da se u njoj povećava množina tvrdih vlakanaca, koje želudac ne može probaviti. Dakle su beskorisna hrana. Prenosnogi pokusi i istraživanja dokaznije to

razmaka, name: u vrijeme glavičenja (probavljaju), onda početkom cvatnje i na kraju cvatnje. Pa već u ovo kratko vrijeme ustanovljena je znatna razlika u sadržaju sokova. U sto dijelova djeteljine za vrijeme glavičanja bilo je 83:35 dijelova vode, 23:30 bjelančevine, 39:58 ugljik. hidrata, 7:16 masti, 20:60 drvnih vlakanaca i 9:06 česti pepelnih sastojina; na početku cvatnje već se razmjer promjenio, jer je bilo vode 77:27, bjelančevine 20:04, uglj. hidrata 40:53, masti 5:26, drvenastih vlakanaca 25:68, a pepelnih česti 8:49. No još veća razlika ustanovljena je na kraju cvatnje. Tada je pronađeno vode 70:51, bjelančevine 17:28, uglj. hidrata 42:72, masti 5:49, drvenastih vlakanaca 27:02 i pepel. sastojina 7:49. Porediši ovo troje međusobno dolazimo do rezultata, da djeteljina to više gubi na svojoj hranivosti, što biva starija, jer osim znatnoga gubitka vode biva sve manji sadržaj onih hranivih tvari, koje imaju u sebi dušika. Naprotiv pak povećava se količina drvenastih vlakanaca, i to što dalje to više, pak mogu postati posve neprobavljiva. No s tim zajedno postaje sve slabija probavljivost i onih tvari, koje imaju u sebi dušika. Doista dakle kasnija košnja makar i obiljnija, ipak imade faktično manju vrijednost od ranije. No praktični gospodari nijesu kod ovih istraživanja stali, nego su kod toga uzeli u obzir dobivenu količinu djeteljine i njezinu probavljivost, pak su po tom sračunali, koju vrijednost pojedince imade svaka od ovih u razno doba pokošenih krma. I ustanovili su, da najveću vrijednost daje ona djeteljina, koja je pokošena odmah na početku cvatnje.

Isto je tako i s djeteljinom lucernom. Naišlo se doduše kod jednoga istraživanja ove djeteljine da je bolja bila i hranljivija ona, što je bila poškadena malo ne mjesec dana prije cvijeta, od one, što je košena na početku cvatnje. No zato ipak ne treba uzeti to za pravilo, te prerano kosit.

U glavnome vrijedi sve to i za livadne trave, što je rečeno za djeteljinu. Kod nekih se trava — kao n. pr. očvije vlasulje (Phleum pratense, Timotheegeas) — voda naglo gubi, t. j. vlakanca brzo odrvenjuju, a bjelančevne tvari naglo se promjenjuju nakon cvijeta pa sve do potpuno izgradjenog sjemena, te su uslijed toga onda manje probavljive, nego li kod mlađe trave. Što starija je trava, to veća je promjena njezinih hranivih sastojina: najbolje tvari — škrob i slador — iščezavaju po stablici i lišću, pa se skupljaju u sjemenju. To se nebrojenim pokusima dokazalo i kod talijanske i franciske ovsike (Raygras) pa i kod drugih livadnih trava.

Zato i za njih vrijedi pravilo, da ih valja kosit za vrijeme cvatnje — dakle u drugoj polovici svibnja, a najkasnije početkom lipnja. U toj su periodi trave najbogatije hranivim tvarima, pak će krma od u to doba obavljene košnje biti ne samo najbolja nego i najkorisnija.

Rude.*

Priopćuje Lujo Pihler.

U kotlini, usred Samoborske gore uz potok Gradnju — leži selo Rude.

Na koncu 15. vijeka zvalo se „Rovi“ a danas „Rude“, poradi rudā, što se ovdje kopaju. Osim sadre, nalazimo u gori znamenite naslage željezne i bakrene rudače kao: ociljevca, crvene željezne rudače (Hämatit) gnijede želj. rudače (Limonit) i bakrene pakovine. Naišlo se i na neznačne naslage kositra i olovnoga sjajnika.

Da je mjesto Rude veoma staro, da se tu prije više stoljeća vadila ruda: o tome nema sumnje. (Vidi „Tajanstveni hodnik u rudarskom rudniku“, Samob. list br. 3.) Prvi, za kojega znamo, da je vadio rudaču iz rudnika, bio je Leonardo Gruber, vlasnik grada Samobora oko god. 1530.

Poslije su držali Rude grofovi Ungnadi, pa Erdödy. Potonji su za rudnik dovažali drva iz svojih velikih šuma oko grada Lipovca, čije se ruševine vide još i danas.

No grofovi Erdödy nijesu sami osobno vodili rudarski potpov, već njihovi upravitelji od veće česti tujnjici iz Njemačke, Ugarske ili Italije.

Tako se spominje upraviteljem rudnika 1631. neki Nikola de Castellis. Da se obogati, varao je taj čovjek na sve moguće načine. Izmislio je nekakvu novu mjeru i vagu, koja se znatno razlikovala od domaće, zakonom priznate mjere.

* Ove sam povjesne crte sastavio prema podacima Vj. Klaić i E. Lazowskoga.

Zniki i podbanu Jurju Petričeviću, da povedu strogu istragu protiv pomenutoga rudarskoga upravitelja.

Kako se ta parnica svršila, ne znamo!

Na svršetku 17. vijeka dodju Rude s gradom samoborskim u vlast kneza Teodora Auersperga. On htjede da predstavi rudnik u zakup Nijemcima iz Saksonske. No protiv toga diže se vika u hrvatskom saboru. Staleži su naime mrsko gledali, što rudarskim pothvatom upravljaju tujinci, te se tako obogaćuju. Pa i narod ne bijaše s njima zadovoljan, jer su ti ljudi nesmiljeno tlačili radnike, samo da oni iscrpe što veću korist.

Da se to uredi, poslaše staleži Nikolu Gatala k Auerspergu, da mu saopći volju sabora.

Dne 17. lipnja 1696. sklopi on ugovor s nekim Mihajlom Androkom na 30 godina i to tako, da trošak i dohodak dijele obojica zajedno. Staležima se pak obaveže Androk, da ne će u buduće uzimati tujince u svoje poduzeće. Doista, ovaj ugovor služi hrv. staležima na čast, kad pomislimo, kako su danas mnogi unosni pothvati u rukama tujinaca! Medjutim Androk nije mogao da vodi posao dulje od godine dana, jer već 11. rujna 1697. moli on hrv. staleže, neka bi bili s njime u zajednici. Ugovorom od 11. prosinca iste godine osnovali su zbilja staleži „Rudarsko društvo“, koje je imalo da otpočne posao već 1. siječnja 1698. pod strogim nadzorom samih staleža.

Ovaj je momenat — u pogledu nacionalne ekonomije — od velike važnosti i prvi te vrste u Hrvatskoj. Ali nažalost to „prvo rudarsko društvo“ nije dugo bitisalo! Već nakon 2 godine predaje Androk svoje zakupno pravo staležima, koje mu isplati u tri obroka 12.000 for. u ime troškova oko uredjenja rudnika. Sada su staleži sami vodili posao, ali im ponestane valjanih i poslu vještih radnika. Toga radi otputuje Gašpar Domik u sjevernu Ugarsku (valjda Slovačku), da odanje doveđe rudare i ljevače bakra. Nadje ih u rudniku glasovitoga poljskoga kneza Lubomirskoga. Al eto nove neprilike!

Grof Erdödy htjede staležima da otme rudnik, ne osvrćući se ni najmanje na ugovor od god. 1700. Staleži pak videći, da im posao slabo uspijeva, predaju rudnik Erdödyu, a on se obaveže, da će im u ime odštete isplati 6.000 for., a osim toga dati još 4 topa za obranu zemlje.

Medjutim ni Erdödy nisu bili kadri da uspješno nastave posao u rudniku, te ga dadoše u zakup nekom Šinkovcu, a onda opet Franji Auerspergu.

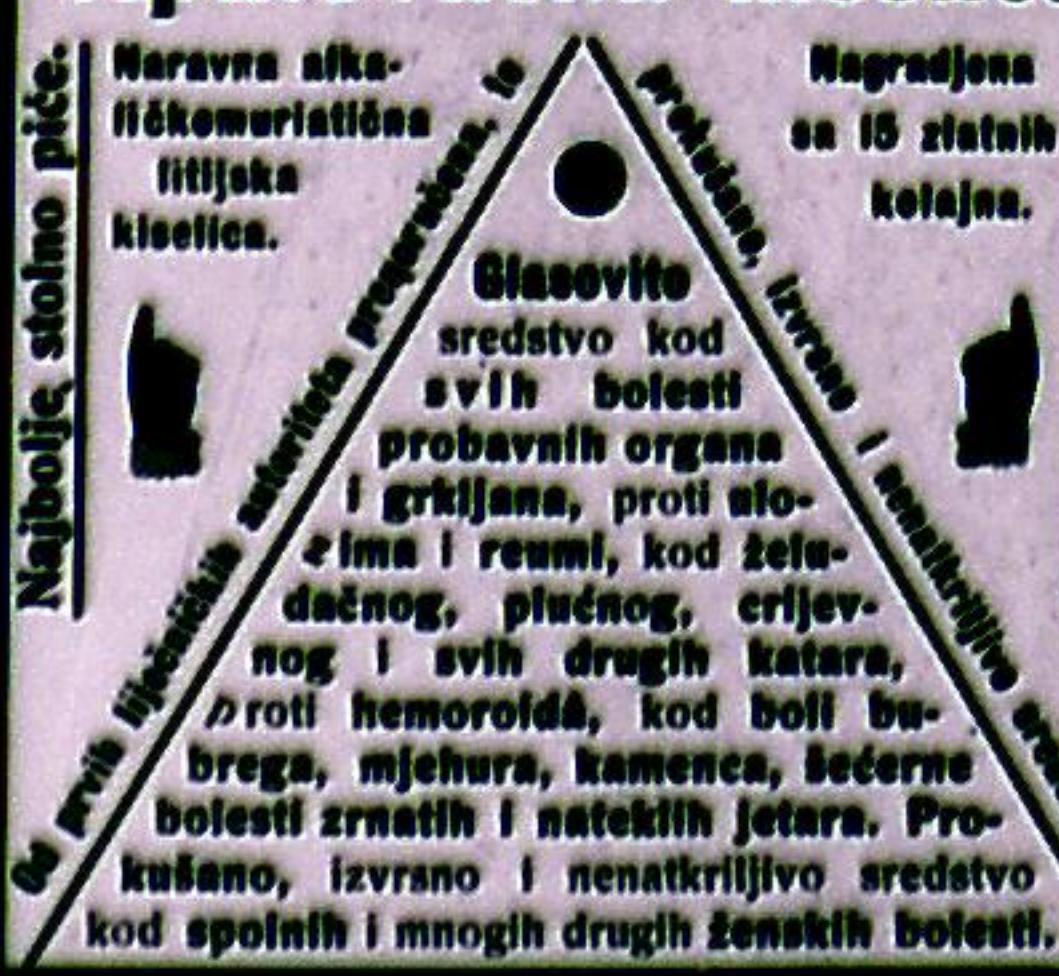
God. 1763. založe Erdödy Rude Talijanima: grofu Fiesku, Markezu Samelinu, te Brentanu. Ovi pak grofici Cezeau. Iza nje upravlja je rudnikom dvorski savjetnik Emanuel Riger u zajednici s Oneillom, Krstom Bartensteinom i Badenthelom.

God. 1826. kupio je Rude na javnoj dražbi gradijanin samoborski Franjo Reizer za 90.000 for. Njemu je posao dobro uspijeva, jer se godinice izvadilo 400—500 centi bakra. Poslije Reizera bio je vlasnikom rudnika Klein, a onda Kajetan Faber iz Beča, koji ga je sada — nakon 30 godina — dao u zakup berlinskem dioničarskom društvu.

Dao Bog, da bi posao u Rudama napredovao na korist onog siromašnog puka, a na procvat trgovista Samobora!

Po visokoj kr. zem. vladu proglašena lijekovitim vodom rudnicem

Apatovačka kiselica

Upraviteljstvo vrela apatovačke kiselice,

ZAGREB, Ilica broj 17.

Dobiva se u svim ljekarnama, trgovinama mirodija, restauracijama i gostionama.

Stan

sa 4 sobe i potrebitim prostorijama u Šmidhenovoj ulici iznajmljuje se od 1. srpnja.

Pobliže kod kuće vlasnice gdje. **Ane Filipić**, Livadićeva ulica br. 4.

Traži se

za dvoje ljudi dobra, poštena, solidna

djevojka

koja znade kuhati, a ujedno obavlja i druge kućne poslove i lijepo gladi rublje.

Pobliže kod uprave ovoga lista.

Skladište pomodne, rukotvorne, platnene i sitne robe.

BRAĆA KRONFELD

ZAGREB, DUGA ULICA BROJ 4.

Utemeljeno 1866.

Veliko skladište najnovijih tkanina.

Nakiti za haljine, svi krojački prilaci, platna i šifoni, pokrivači za stol i krevete, ručenine za gospodje, gospodu i djecu, nakitna roba za kitničare, nakiceni i nenačeni slamnati i pusteni šeširi, sve vrste krvnarake robe, sunčani i kišobrani, ručne radnje i svi prilaci.

UZORCI NA ZAHTJEV.

Telefona broj 229.

Vlastito je iskustvo najbolja preporuka, stoga vjerujte već kupujte i uvjerit ćete se, da je za pranje rublja

Jastrebarski sapunji prašak

nenatkriljivo i najbolje sredstvo, što se doseže kao slično upotrebljava. Priznanice stoje uvid, a dobije se u svim boljim trgovinama.

Tvornica kemicko-tehničkih proizvoda u Jastrebarskom